

"Bahusus, menfî iki cihet-i zaafı hariç cereyanın kuvvetine bir âlet-i laya'kıl olur... Bahusus iki cihetle kuvveti, hariç cereyanın müspet ve zaafına inzımam etse, harici kendine âlet-i lâyeş'ur edebilir." İzahı, bir de "iki ciheti" nasıl anlayabiliriz?

"Madem ki menba Avrupa'dadır. Gelen cereyan ya menfî veya müspettir. Menfîye kapılan harf gibi: **دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسٍ** (Mânâsı kendisinden başkasına delâlet eder.) yahut **لَا يَدُلُّ عَلَى مَعْنَى** (Mânâsı kendisine delâlet etmez.) **tarif edilir. Demek bütün harekâtı, bizzat hariç hesabına geçer. Çünkü iradesi hükümsüzdür. Hulûs-u niyeti fayda vermez. Bahusus, menfî iki cihet-i zaafı hariç cereyanın kuvvetine bir âlet-i laya'kıl olur."**

"Diğer müspet cereyan ise ki, dahilden muvafık şeklini giyer. İsim gibi **دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسِهِ** (Mânâsı kendisine delâlet eder.) **dir. Hareketi kendinedir. Tebai haricedir. Lâzım-ı mezhep, mezhep olmadığından, belki muahez değil. Bahusus iki cihetle kuvveti, hariç cereyanın müspet ve zaafına inzımam etse, harici kendine âlet-i lâyeş'ur edebilir."**(1)

Meseleyi konu bütünlüğü ile ele alırsak, **Üstad Hazretleri neden siyasete girmediklerinin gerekçelerini açıklıyor.** Üstad Hazretleri o zaman şartlarında siyasetin ne kadar dış güçlere bağımlı olduğuna işaret ediyor; dolayısı ile siyasetin içinde olanlar da dış güçlerin oyuncağı hükmüne geçiyor. Bu yüzden Üstad Hazretleri dış güçlerin aleti ve oyuncağı olmamak için, dine hizmeti siyasetin dışında başka alanlarda yapmıştır.

Madem memba Avrupa'dır, yani siyasetin kökleri Avrupa'dan geliyor. Oradan gelen siyasi ve felsefi hareketler ya menfidir veya müspettir. Avrupa'dan gelen menfi siyasi ve felsefi hareketlere kapılanlar, bir cümlemin içindeki harf gibi etkisiz ve güdümlüdür.

Nasıl harf kendi başına manasızdır, ancak başka bir mana ve cümleye hizmet edince varlık kazanır. Tek başına silik ve işe yaramaz bir kurşun asker gibidir. Yapmış olduğu bütün hizmet ve hareketler mensubu olduğu menfi hareketin hanesine işler.

Çünkü ipler ve kökler dışarıda olduğundan buradaki bireyin iradi hareket edecek alanı yoktur. Bu yüzden iradesi hükümsüzdür. Tıpkı bugün siyasi partiler içindeki milletvekillerinin parti başkanı karşısında hükümsüz ve etkisiz olmaları gibi. Kişinin iyi niyetli olması bir işe yaramaz. Âdeta burada siyasi hareket içindeki bireyler dış odakların çalışkan şuursuz bir parçası gibi işler.

Üstad Hazretleri, bu menfi cereyanlara alet ve asker olmamak için, siyasi yapılanmalardan uzak durmuş, kitlesel mücadele ile daha güçlü muhalefet yolunu seçmiştir.

Diğer müspet hareketler ise, yani dışa bağımlı siyasi cereyanlardan uzak ve başka, kitlesel aydınlanma ve mücadele tarzı ile hareket eden dini cemeatlerdir. Bu müspet hareketlerin dizgin ve ipleri kendi elinde ve bu milletin kendi sinesinden çıktığı için, dış güçlerden bağımsızdır. Ve hareketleri kendi hesaplarındadır. Tıpkı isim gibi, isim cümlelerin dışında kendi başına manası olan ve cümleye bağımlı olmayan bir unsurdur.

İsim, harf gibi cümle içinde kaybolup silikleşmez. Aynı şekilde Anadolu'nun bağrında yeşermiş dini hareketler de ecnebilerin elinde oyuncak olmaktan kurtulmuştur, Nur hareketi gibi. Bu hareketler etkilenmez, etkilerler; bugün dünyanın her yerinde Risale-i Nurların çiğ gibi büyümesi meselemize ışık tutuyor.

Ama Üstad Hazretleri bu tarz hizmeti bırakıp siyasetin içine girse idi, Avrupa'nın menfi cereyanları elinde oyuncak olma ihtimali olacaktı. Biz de onu tarihin dehlizlerinde bir siyasi piyon olarak hatırlaya bilirdik. Bu gibi bağımsız ve özgün hareketlerde dışa bağımlılık olmadığından, harice tabi değil, harici kendine tabi yapmıştır.

Bu gibi müspet hareketlere Avrupa'nın müspet tarafı da katkı sunabilir; bugün insan hakları bildirisi, demokrasi, eğitim, hukukun üstünlüğü gibi Avrupa medeniyetinin kazanımları, bu hareketleri müspet anlamda besler ve geliştirir. Bu yüzden Avrupa'dan gelen müspet ekol ve görüşlerin, bazı menfi ihtiyaçları onların müspet tarafına gölge düşürmez, düşürmemeli.

Üstad Hazretleri bu manayı "**Lâzım-ı mezhep, mezhep olmadığından, belki muahez değil.**" şeklinde ifade ediyor. Bir mezhebin çağrıştırdığı ve lazımı olan menfi manalar, mezhebin kendini bağlamaz; zaten mezhebin kendi de değildir. O zaman onu, sırf çağrıştırıyor diye hesaba çekmek ve inkar yanlış olur.

Bizde maalesef Avrupa'dan gelen bütün fikrî ekol ve mezheplere, böyle bir önyargı oluşmuştur. Halbuki seçici ve analitik yaklaşmak en doğrusudur; yani "**İyi tarafını al, menfi tarafını reddet.**" tarzı hareket etmek gerekir.

Bu müspet hareketler, Avrupa'nın müspet tarafı ile ortak hareket ederlerse, Avrupa'nın menfi hareketlerini kendine ram edip kontrol altına alabilir. Nasıl siyasi hareketler onların menfi tarafının şuursuz bir parçası oluyorsa, müspet hareketler de

---

Avrupa'nın müspet tarafını kendine şuurlu bir parça ve yardımcı yapabilir.

"İki cihet" ifadesi, **müspet** ve **menfi** anlamına geliyor. Müspet bir mezhep hem menfiden hem de müspetten faydalanma anlamına gelirken, menfi mezhep de hem müspet hem de menfiden zarar görür anlamına geliyor.

(1) bk. [Sünuhat, Rüyada Bir Hitabe.](#)